

כיפת ברזל: לא הכל ורוז

להישגיה יוצאי הדופן של כיפת ברזל יש מחיר: אדישות - בארץ ובחו"ל - כלפי ירי הטילים על ישראל

מבוא

מערכת כיפת ברזל. בכך הגיע מספר הסוללות המבצעיות לתשע - מה שהגביר עוד יותר את ביטחון האזרחים.¹

המערכת, שנכנסה לפעילות מבצעית במרס 2011, יודעת להבחין בין רקטות שעומדות ליפול בשטחים בנויים לרקטות שעומדות ליפול בשטחים פתוחים וליירט רק את הרקטות שמשקפת מהן סכנה. נוסף על כך מאכנת המערכת את אתרי השיגור.²

מנתונים שנאספו אחרי "צוק איתן" עולה כי היחס בין מספר שיגורי הרקטות מעזה לבין מספר ההרוגים בישראל הלך וגדל בהתמדה. ב"עמוד ענן" הוא עמד על הרוג לכל 350 שיגורים, וב"צוק איתן" הוא עמד על הרוג לכל 1,500 שיגורים. קודם לכן, ב"עופרת יצוקה", עמד היחס על הרוג אחד לכל 134 שיגורים.³ המסקנה היא אפוא שממבצע למבצע הולכת ומשתפרת ההגנה על אזרחי ישראל מפני טילים ורקטות.

השלמה עם מציאות בלתי נסבלת

לדעתני, המשך ההצטיידות בכיפת ברזל והפיכתה למענה ההגנתי המרכזי עלולים לפגוע באפקטיביות הלחימה של ישראל ולהחליש את מידת הלגיטימציה שיש לה להגן על עצמה

מסיבות שונות, שלא כאן המקום לפרטן, אימצה לעצמה ישראל דוקטרינה הגנתית בהתמודדותה עם אויביה האסימטריים. מקום מרכזי בדוקטרינה הזאת תופסים אמצעי ההגנה האקטיביים נגד טילים ורקטות שמאפשרים לישראל לנטרל במידה רבה את אחד מכלי

הנשק המרכזיים של אויביה: היכולת הרקטית שלהם. הדבר בא לידי ביטוי ב"צוק איתן" - המבצע הארוך ביותר בתולדות מבצעי צה"ל ואף ארוך יותר ממלחמת יום הכיפורים.

עם זאת, אף שמערכת ההגנה האקטיבית, המבוססת בשלב הזה על כיפת ברזל, הפגינה ב"צוק איתן" יעילות יוצאת דופן ביירוט רקטות של האויב, הרי אזעקות נשמעו ברוב חלקי הארץ - מאילת בדרום ועד רמת הגולן בצפון - בתדירות כזו או אחרת והשפיעו על חייהם של כ-7 מיליון אזרחים.

ב"צוק איתן" אכן התברר שמעל לאזרחי ישראל נפרסה כיפת ברזל - פשוטו כמשמעו - ורבים מאוד מהם המשיכו בשגרת יומם בעוד המדינה מותקפת מדי יום בעשרות רקטות. במהלך המבצע הממושך אף הוכנסו לשירות שלוש סוללות נוספות של

קלאוזביץ על רקע של יירוט כיפת ברזל | קלאוזביץ כתב שקשה מאוד לשכנע את העם בצורך לצאת למלחמה ולהתמיד בה עד הניצחון

תמונות מעצבות מציאות, והיעדר תמונות של פגיעות ממשיות - בנפש ובחומר - בישראל מקשה עליה להצדיק פעולה דורסטית נגד האויב

מפני טרור הטילים והרקטות.

מערכת כיפת ברזל יוצרת סביבת עבודה נוחה למנהיגים הצבאיים ומפחיתה מאוד את הלחץ המופעל על הממשלה לצאת לפעולות צבאיות קשות כדי לשים קץ לירי על אזרחי ישראל. העובדה שהירי כמעט שאינו גורם לנפגעים בקרב אזרחי המדינה מאפשרת להנהיגה לנהל מלחמת התשה ממושכת בלי לחתור להכרעה, שהרי לכאורה אין בכך שום דחיפות. התוצאה היא שהמערכות שמנהלת ישראל מסתיימות עם מעט מאוד הישגים - מה שפוגע קשות בכושר ההרתעה שלה.

קלאוזוביץ כתב שקשה מאוד לשכנע את העם בצורך לצאת למלחמה ולהתמיד בה עד הניצחון. מה שהיה נכון בתקופת קלאוזוביץ (שלהי המאה ה-18 וראשית המאה ה-19) נכון גם היום. קיומה של כיפת ברזל מאפשר לאזרחים לפתח אדישות מסוימת כלפי האיום הרקטי. לצד ההשפעה הפסיכולוגית שיש לשיגורי הרקטות על האוכלוסיות הרגישות (במיוחד באזורים סמוכי הגדר, שבהם זמן ההתרעה קצר מאוד) נוכחנו לדעת במהלך "צוק איתן" שרוב הציבור מפגין אדישות רבה להנחיות של פיקוד העורף. הדבר בא לידי ביטוי בתמונות הזכורות היטב של אזרחים שהצטופפו ב"אתרי צפייה" כדי לראות את היירוטים של כיפת ברזל.⁴ במילים אחרות: מערכת "כיפת ברזל" הקהתה את חושי האזרחים וגרמה להם להיות אדישים לשיגורי הרקטות. לשם השוואה, בעוד שמספר הרקטות ששוגרו במבצע "צוק איתן" היה דומה למספר הרקטות ששוגרו במלחמת לבנון השנייה, הרי ב-2014 לא חזינו בפנינויים המוניים ובהקמתן של ערי אוהלים מאולתרות ברחבי המדינה.

ניתן אומנם לטעון שאדישות הציבור מקנה מרחב פעולה לדרג המדיני, אך לדעתי הדרג המדיני כושל בניצול המרחב הזה ושוקע אף הוא באדישות - מה שבא לידי ביטוי בניהול מהוסס של מהלכי הקרב. כך, למשל, במהלך "צוק איתן" הודיעה ישראל כמה פעמים על הסכמתה להפסקת אש - לעיתים עוד לפני שהצד האחר הודיע על הסכמתו לכך ועוד לפני שישראל השיגה אפילו חלק ממטרות הלחימה שלה שהלכו וגובשו תוך כדי המבצע. יתר על כן, לאחר שהוחלט על כניסה קרקעית, הוגבל שטח החדירה לקרבת הגדר בלבד על אף הכוחות הרבים שהשתתפו בלחימה. זאת בשונה ממבצע "עופרת יצוקה", לדוגמה, שהמהלך הקרקעי שהוצא אל הפועל במהלכו כלל ביתור של הרצועה לשלושה חלקים והגעה אל קו החוף של עזה.

אדישות האזרח - בשל האבדות המעטות - מובילה למעשה לעיקור יכולתו של השלטון להוביל מהלכי לחימה באופן נחרץ ולחתור להשגת המטרות מהר ככל האפשר.

פגיעה בלגיטימציה הבין-לאומית

תופעת לוואי נוספת של הישגי כיפת ברזל היא אובדן הלגיטימציה הבין-לאומית של ישראל לפעול נגד אויביה. תמונות מעצבות מציאות,

טל אלוביץ
סטודנט לתואר שני בלימודי ביטחון
באוניברסיטת תל-אביב

היעדר תמונות של פגיעות ממשיות - בנפש ובחומר - בישראל מקשה עליה להצדיק פעולה דרסטית נגד האויב.

יירוטן של 735 רקטות במהלך "צוק איתן", אשר כוונו לעבר ריכוזי אוכלוסייה בישראל ושעלולות היו לגרום לאבדות כבדות ולנזק רב לרכוש, הוביל לאדישותה של דעת הקהל במדינות המשפיעות כלפי מצבה הבלתי נסבל של ישראל. בהיעדר תמונות של פגיעות קשות בעורף הישראלי לא הייתה דעת הקהל העולמית מוכנה להשלים עם פעולותיה של ישראל ברצועת עזה. לשם השוואה, במבצע "עופרת יצוקה" זכתה ישראל - לפחות בתחילתו - ללגיטימציה להפעלת כוח רב ברצועת עזה, שכן דעת הקהל ראתה את הנזק שמחוללות הרקטות של ארגוני הטרור והבינה שישראל אינה יכולה להשלים עם הפגיעה המתמשכת באזרחיה.

במילים אחרות: בהיעדר כיפת ברזל בימי "עופרת יצוקה" התרשמה דעת הקהל העולמית הרבה יותר מ-401 הרקטות ו-135 פצצות מרגמה שנורו במהלך המבצע⁵ מאשר מ-4,564 הרקטות והפצמ"רים שנורו במהלך "צוק איתן".⁶

סיכום

אין בכוונתי לטעון כי עדיף לה לישראל להיות בלי כיפת ברזל. מדובר במערכת מצילת חיים שמאפשרת לממשלה לקבל החלטות בקור רוח ולא בלהט של רגשות נוכח תמונות קשות של הרוגים ושל הרס. טענתי היא, שעל ההנהיגה בישראל - הן הצבאית והן האזרחית - להיות מודעת להשלכות שיש למערכת הנשק ולא לגלוש לאזורי הנוחות של חוסר מעש ושל חוסר החלטיות נוכח היעדר הכורח לפעול באופן מידי. גם אם הרקטות המשוגרות לעבר ישראל אינן מתפוצצות על מטרותיהן, הן פוגעות קשות בחיי השגרה. הן מחייבות את האזרחים, ליתר ביטחון, ללכת לחדרים מוגנים בכל מקרה של אזעקה - מה שלא מאפשר לנהל באמת חיי שגרה. לכן את פסק הזמן שמקנה כיפת ברזל יש לנצל לתכנון מהלכים התקפיים נמרצים ששימו קץ לירי ולא לראות בה תשובה מלאה ובלעדית לבעיית הטילים והרקטות.

ההערות למאמר מופיעות בסוף הגיליון.

את פסק הזמן שמקנה כיפת ברזל יש לנצל לתכנון מהלכים התקפיים נמרצים ששימו קץ לירי ולא לראות בה תשובה מלאה ובלעדית לבעיית הטילים והרקטות